

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

امنیت اقتصادی
از دیدگاه اسلام و راهبردهای آن

نویسنده: ناصر جهانیان

سر شناسه	: جهانیان ، ناصر، ۱۳۳۷.
عنوان و پدیدآور	: امنیت اقتصادی از دیدگاه اسلام و راهبردهای آن/نویسنده: ناصر جهانیان
مشخصات نشر	: تهران، نور علم.
مشخصات ظاهری	: ۲۹۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۳۳۰-۴
موضوع	: اسلام و اقتصاد..
موضوع	: اسلام و امنیت.
شناسه افزوده	: جهانیان ، ناصر، ۱۳۳۷.
شناسه افزوده	: مجمع تشخیص مصلحت نظام.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۸ ۷ الف ج / ۳۸/۴ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۹

نشر نور علم: تهران، خ اندیشه - خ منیری جاوید (اردیبهشت) - پ ۱۴ - تلفن: ۶۶۴۰۵۸۹۴ و ۶۶۴۰۵۸۸۰
 ۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹ noor@necoln@yahoo.com فروشگاه: دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

- امنیت اقتصادی از دیدگاه اسلام و راهبردهای آن
- نویسنده: ناصر جهانیان
- ناشر: نور علم
- شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۳۳۰-۴
- نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸
- چاپ و صحافی: الغدير
- قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

در صورت عدم دسترسی به کتابهای این انتشارات، از طریق تماس با
 ۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹ کتابها با پست به تمام نقاط ایران ارسال می شود.

فهرست مطالب

۱۵		مقدمه
۱۵		تأین اهمیت و ضرورت امنیت اقتصادی
۱۶		فرصیه تحقیق
۱۶		پرسش‌ها، تحقیق
۱۷		پیشینه تحقیق
۱۷		روش تحقیق
۱۷		ساختار تحقیق
۱۹		بخش اول: امنیت اقتصادی در اقتصاد تعارف
۲۱		فصل اول: تجزیه و تحلیل تحول مفهوم امنیت و امنیت اقتصادی
۲۱		درآمد
۲۱		امنیت در زبان عربی
۲۲		امنیت در زبان فارسی
۲۲		امنیت در زبان انگلیسی
۲۳		جمع‌بندی
۲۴		مفهوم امنیت ملی و سیر تحول آن
۲۵		دیدگاه سنتی
۲۶		دیدگاه مکتب کپنهاگ
۲۸		دیدگاه سیستمی
۳۰		مفهوم امنیت اقتصادی و سیر تحول آن
۳۰		تعریف اقتصاد و مرزهای آن
۳۱		تعریف لغوی امنیت اقتصادی

- ۳۲..... امنیت اقتصادی از منظر تاریخ اقتصادی
- ۳۴..... سیر تحول تعریف اصطلاحی امنیت اقتصادی
- ۳۴..... امنیت اقتصادی معطوف به عامل سرمایه
- ۳۵..... امنیت اقتصادی معطوف به عامل کار
- ۳۷..... امنیت درآمدی
- ۳۷..... امنیت نمایندگی
- ۳۷..... امنیت اقتصادی جامع یا سیستمی
- ۳۹..... امنیت اقتصادی دولت
- ۳۹..... امنیت اقتصادی، ریسک، و ناطمینانی
- ۴۱..... جمع‌بندی
- ۴۲..... فصل دوم: تجزیه و تحلیل شاخص‌های امنیت اقتصادی
- ۴۲..... درآمد
- ۴۳..... شاخص‌های امنیت اقتصادی
- ۴۴..... شاخص‌های مرتبط با امنیت سرمایه‌گذاری
- ۴۵..... شاخص‌های نهادی
- ۴۵..... شاخص‌های نهادی حوزه سیاست
- ۴۵..... شاخص‌های ثبات سیاسی
- ۴۵..... ۱- ثبات سیاسی دولت، نام متغیر (POLSTAB)، نام منبع (ICRG).....
- ۴۵..... ۲- درجه تنش مربوط به تبعیض‌های نژادی، قومی، یا زبانی، نام متغیر (RACTENS)، نام منبع (ICRG).....
- ۴۵..... ۳- اختلافات و درگیری‌های خارجی، نام متغیر (EXTCON)، نام منبع (ICRG).....
- ۴۵..... ۴- حقوق سیاسی، نام متغیر (POLRI)، نام منبع (خانه آزادی).....
- ۴۶..... ۵- آزادی‌های مدنی، نام متغیر (CILIB)، نام منبع (خانه آزادی).....
- ۴۸..... ۶- قوانین و سنت‌های حاکم، نام متغیر (RULAW)، نام منبع (ICRG).....
- ۴۸..... ۷- تروریسم سیاسی، نام متغیر (POLTERR)، نام منبع (ICRG).....
- ۴۸..... ۸- جنگ داخلی، نام متغیر (CIWAR)، نام منبع (ICRG).....

شاخص‌های کارایی سیاسی.....	۴۸
۱- فساد، نام متغیر (CORRUPT)، نام منبع (ICRG).....	۴۸
۲- کیفیت بوروکراسی (دیوان‌سالاری)، نام متغیر (QUALBUR)، نام منبع (ICRG).....	۴۹
شاخص‌های نهادی حوزه اقتصاد.....	۴۹
شاخص‌های نهاد قرارداد.....	۵۰
۱- انکار قراردادها توسط دولت‌ها، نام متغیر (REPCON)، نام منبع (ICRG).....	۵۰
۱- ریسک مصادره و رفتار مردم‌گرایانه، نام متغیر RISKNAT، نام منبع PERI.....	۵۰
شاخص‌های نهاد الکتی خصوصی.....	۵۰
۱- حمایت از مالکیت خصوصی، نام متغیر (PROPRI)، نام منبع (بنیاد هریج).....	۵۱
۲- شکاف میان انتظارات اقتصادی مردم و عملکرد واقعی اقتصاد، نام متغیر (PERFECON)، نام منبع (ICRG).....	۵۳
شاخص نهادی ترکیبی امنیت سرمایه‌داری.....	۵۳
شاخص‌های فرایندی.....	۵۴
شاخص‌های سیاست اقتصادی.....	۵۵
شاخص سیاست تجاری.....	۵۶
شاخص سیاست مالی.....	۵۶
شاخص سیاست پولی.....	۵۸
شاخص سیاست کنترل بازار.....	۵۹
شاخص سیاست‌های آزادی ورود و خروج سرمایه.....	۶۰
شاخص سیاست ارزی.....	۶۲
شاخص‌های سازمان‌های اقتصادی.....	۶۲
شاخص دخالت سازمان دولت در اقتصاد.....	۶۲
شاخص نظام بانکی.....	۶۵

- ۶۶..... شاخص سازوکار بازار سیاه
- ۶۷..... شاخص قوانین و مقررات [شاخص مرتبط با سازمان‌های قانون‌گذار]
- ۶۸..... شاخص‌های مرتبط با امنیت اشتغال و درآمد
- ۶۹..... شاخص امنیت اشتغال
- ۶۹..... شاخص امنیت درآمدی
- ۷۰..... شاخص‌های عینی درآمد کافی
- ۷۰..... شاخص‌های ذهنی درآمد کافی
- ۷۰..... شاخص‌های عینی ثبات درآمد
- ۷۰..... شاخص‌های ذهنی ثبات درآمد
- ۷۱..... جمع‌بندی و نتایج
- ۷۴..... فصل سوم: تجزیه و تحلیل راهبردهای امنیت اقتصادی
- ۷۴..... درآمد
- ۷۴..... راهبردهای امنیت اقتصادی در اقتصاد توسعه
- ۷۵..... امنیت اقتصادی در راهبرد بخش پولی
- ۷۶..... امنیت اقتصادی در راهبرد بخش بازرگانی
- ۸۰..... امنیت اقتصادی در راهبرد صنعتی شدن
- ۸۰..... راهبرد امنیت اقتصادی با رویکرد جایگزینی واردات
- ۸۲..... راهبرد امنیت اقتصادی با رویکرد گسترش منابع انگین
- ۸۳..... راهبرد امنیت اقتصادی در رویکرد گسترش صادرات خدماتی
- ۸۴..... سیاست‌های امنیت اقتصادی مرتبط با بهره‌وری و انباشت سرمایه فیزیکی
- ۸۶..... سیاست‌های امنیت اقتصادی مرتبط با افزایش سرمایه انسانی
- ۸۸..... امنیت اقتصادی در راهبرد انقلاب سبز
- ۹۰..... امنیت اقتصادی در راهبرد توزیع مجدد
- ۹۱..... سیاست‌های دولت تایوان جهت ایجاد امنیت اقتصادی
- ۹۲..... امنیت اقتصادی در راهبرد توسعه سوسیالیستی
- راهبرد امنیت اقتصادی در الگوی توسعه استالینیستی (الگوی کلاسیک شوروی)
- ۹۳.....

- راهبرد امنیت اقتصادی در الگوی مدیریت خودگردان کارگران یوگسلاوی ۹۸
- راهبرد امنیت اقتصادی در الگوی توسعه مائوئیستی چین..... ۱۰۱
- راهبرد امنیت اقتصادی در الگوی خوداتکایی کره شمالی..... ۱۰۴
- راهبردهای امنیت اقتصادی کشورهای پیشرفته..... ۱۰۵
- راهبرد امنیت اقتصادی ایالات متحده..... ۱۰۶
- سیاست‌های امنیت اقتصادی مرتبط با انباشت سرمایه انسانی..... ۱۰۷
- ۱- سیاست بهبود آموزش در همه سطوح..... ۱۰۷
- ۲- سیاست سرمایه‌گذاری در آموزش علوم تجربی، فناوری، مهندسی، و..... ۱۰۸
- ۳- سیاست افزایش آموزش و مبادلات بین‌المللی..... ۱۰۸
- ۴- سیاست پیگیری اصلاحات جامع در مهاجرت..... ۱۰۸
- سیاست‌های امنیت اقتصادی مرتبط با انباشت سرمایه فیزیکی..... ۱۰۹
- ۱- سیاست جلوگیری از انباشت مجدد در اقتصاد جهانی..... ۱۰۹
- ۲- سیاست پس‌انداز بیشتر در صادرات افزون‌تر..... ۱۰۹
- ۳- سیاست جهت‌دهی اقتصاد کشورهای جهان به سمت تقاضای داخلی بزرگتر [واردات بیش‌تر]..... ۱۰۹
- ۴- سیاست بازکردن بازارهای خارجی به واسطه کالاهای و خدمات آمریکایی..... ۱۱۰
- ۵- سیاست همکاری با شرکای بین‌المللی..... ۱۱۰
- ۶- سیاست جلوگیری از تهدیدها نسبت به نظام مالی بین‌المللی..... ۱۱۱
- ۷- سیاست‌های شتاب‌بخشی به توسعه پایدار..... ۱۱۱
- ۷-۱- سیاست افزایش سرمایه‌گذاری در توسعه..... ۱۱۱
- ۷-۲- سیاست سرمایه‌گذاری در بنیادهای توسعه بلندمدت..... ۱۱۲
- ۷-۳- فعال‌سازی رهبری تدارک کالاهای عمومی جهانی..... ۱۱۲
- ۸- سیاست‌های هزینه‌کردن عاقلانه دلارهای مالیات‌دهندگان..... ۱۱۲
- ۸-۱- سیاست کاهش کسری بودجه..... ۱۱۲
- ۸-۲- سیاست اصلاح فرایندهای خرید و امضاء قرارداد..... ۱۱۳
- ۸-۳- سیاست افزایش شفافیت..... ۱۱۳
- سیاست‌های امنیت اقتصادی مرتبط با بهره‌وری..... ۱۱۳

- ۱- سیاست دگرگونی در اقتصاد انرژی ۱۱۴
- ۲- سیاست سرمایه‌گذاری در تحقیقات ۱۱۴
- ۳- سیاست گسترش مشارکت علمی بین‌المللی ۱۱۵
- ۴- سیاست استخدام فناوری برای حفظ ملت ۱۱۵
- ۵- سیاست توانایی نفوذ و رشد قابلیت‌های فضایی ۱۱۵
- راهبرد امنیت اقتصادی ژاپن ۱۱۶
- سیاست‌های امنیت اقتصادی مرتبط با سرمایه انسانی ۱۱۸
- سیاست‌های امنیت اقتصادی مرتبط با سرمایه فیزیکی ۱۱۹
- سیاست‌های امنیت اقتصادی مرتبط با بهره‌وری ۱۲۲
- نقش دولت در افزایش بهره‌وری ۱۲۳
- ۲- تحقیقات، ادعای و شیوه تولید کالاها ۱۲۵
- ۳- تجارت بین‌المللی سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی ۱۲۵
- ۴- سازمان‌بندی، روابط سازمانی و روابط کارگری ۱۲۶
- ۵- سیاست‌ها و استراتژی صنعتی ۱۲۸
- جمع‌بندی و نتایج ۱۲۸
- بخش دوم: امنیت اقتصادی در مکتب اقتصاد اسلام ۱۳۳
- فصل اول: امنیت اقتصادی از نگاه اقتصاددانان مسلمان و انتخاب تعریف منتخب ۱۳۵
- امنیت اقتصادی از نگاه اقتصاددانان مسلمان ۱۳۵
- تعریف منتخب از امنیت اقتصادی ۱۴۰
- فصل دوم: جایگاه امنیت اقتصادی و ارتباط آن با سایر اهداف (امنیت، پیشرفت اقتصادی، عدالت اقتصادی، و...) ۱۴۳
- درآمد ۱۴۳
- جایگاه امنیت اقتصادی ۱۴۴
- امنیت اقتصادی: بستر یا هدف؟! ۱۴۴
- ارتباط امنیت اقتصادی با معنویت ۱۴۴
- ارتباط امنیت اقتصادی با پیشرفت اقتصادی ۱۴۷
- ارتباط امنیت اقتصادی با عدالت اقتصادی ۱۴۹

۱۵۱	جمع‌بندی
۱۵۳	فصل سوم: مبانی (اعتقادی، و اخلاقی) امنیت اقتصادی
۱۵۳	درآمد
۱۵۳	مبانی اعتقادی امنیت اقتصادی در اسلام
۱۵۴	توحید و امنیت اقتصادی
۱۶۱	معاد و امنیت اقتصادی
۱۶۶	عدل و امنیت اقتصادی
۱۷۰	جمع‌بندی
۱۷۱	مبانی اخلاقی امنیت اقتصادی در اسلام
۱۷۶	تقوای عام، بخش بالاترین ارزش اخلاقی
۱۷۸	اصل بنیادین اخلاق اقتصادی: کار برای خدا
۱۷۹	الف) جاودانگی انسان
۱۸۰	ب) جاودانگی عمل
۱۸۱	اصل خیربودن و قوام بودن ثروت
۱۸۵	ارزش اخلاقی حرمت کار اقتصادی
۱۸۷	ارزش قرارداد و وفای به عهد و عقد
۱۹۴	اصل راستگویی
۱۹۷	اصل رعایت امانت
۲۰۴	قاعده طلایی انصاف
۲۰۵	رعایت انصاف در بخش دولتی
۲۰۸	رعایت انصاف در بخش خصوصی
۲۰۹	اصل حق‌طلبی
۲۱۴	اصل مواسات و کمک به زندگی دیگران
۲۲۳	اصل اخلاقی درخواست امنیت اقتصادی از خداوند
۲۲۹	جمع‌بندی

۲۳۷	فصل چهارم: راهبردهای امنیت اقتصادی از دیدگاه اسلام
۲۳۷	درآمد
۲۳۷	تفاوت دولت اسلامی متولی امنیت اقتصادی با دیگر دولت‌ها
۲۳۸	ویژگی‌های دولت اسلامی
۲۴۲	معیارهای دخالت دولت اسلامی در اقتصاد
۲۴۳	راهبرد امنیت اقتصادی دولت اسلامی
۲۴۴	سیاست‌های فرهنگی هویت‌ساز
۲۴۴	۱- سیاست‌های بهبود نظام انگیزه‌های اقتصادی
۲۴۵	۲- سیاست جهاد اقتصادی یا تبدیل امنیت اقتصادی به مثابه یک مسئولیت تاریخی
۲۴۵	سیاست‌های ایجاد نواذهای اقتصادی اسلام
۲۴۵	۱- سیاست ایجاد یادهای قانونی قابل احترام
۲۴۷	۲- سیاست احترام به حقوق مالکیت مختلط (مشهود و نامشهود) و شفاف‌سازی آن
۲۴۷	مالکیت خصوصی
۲۴۸	مالکیت عمومی
۲۴۸	مالکیت دولتی
۲۴۹	احترام به مالکیت معنوی در مکتب اسلامی اسلام
۲۵۱	۳- سیاست احترام به حقوق کار و تقویت قدرت چانه‌زنی نیروی کار
۲۵۲	۴- سیاست ایجاد نهاد تعلیم و تربیت اسلامی و درآمد
۲۵۴	۵- سیاست ارتقاء مشارکت مردم در اقتصاد از طریق ارتقاء نهاد خانواده و نهاد جامعه مدنی
۲۵۵	۶- سیاست ارتقاء نهاد تأمین پول و اعتبار
۲۵۵	سیاست‌های ایجاد سازمان‌های کارآمد و متعهد
۲۵۵	۱- سیاست‌های ایجاد سازمان‌های سیاسی
۲۵۶	۲- سیاست‌های ایجاد سازمان‌های اداری
۲۵۸	۳- سیاست‌های ایجاد سازمان‌های قضایی

۲۵۹	۴- سیاست‌های ایجاد سازمان‌های اقتصادی و مالی
۲۶۲	سیاست‌های امنیت اقتصادی مرتبط با ارتقاء سرمایه انسانی
۲۶۲	۱- سیاست بهبود و غنی‌سازی معنویت و امنیت روانی
۲۶۳	۲- سیاست تولید و ارتقاء علوم انسانی اسلامی
۲۶۴	۳- سیاست بهبود آموزش در همه سطوح
	۴- سیاست سرمایه‌گذاری در آموزش ریاضیات، علوم تجربی، علوم مهندسی و انواع فناوری‌های نوین
۲۶۵	۵- سیاست ترویج آموزش زبان‌های خارجی و شناسایی فرهنگ‌های ملل دیگر
۲۶۶	۶- سیاست وجود سلامت
۲۶۸	سیاست‌های امنیتی اقتصادی مرتبط با ارتقاء سرمایه فیزیکی
۲۶۹	۱- سیاست بازگشت از فرار سرمایه
۲۶۹	۲- سیاست اجتناب از عدم تعادل در بازارها و سالم‌سازی اقتصاد
۲۷۰	۳- سیاست تثبیت اقتصاد کلان
۲۷۰	۴- سیاست اصلاح ساختار توان به منظور صادرات افزون‌تر
۲۷۱	۵- سیاست جلوگیری از تهدیدها نسبت به تمام اقتصادهای کشور اسلامی
۲۷۱	۶- سیاست‌های هزینه‌کردن عاقلانه بودجه
۲۷۲	سیاست‌های امنیت اقتصادی مرتبط با ارتقاء بهره‌وری
۲۷۲	مدیریت راهبردی ارتقاء بهره‌وری
۲۷۴	مدیریت کلان ارتقاء بهره‌وری
۲۷۶	۱- سیاست سرمایه‌گذاری واقعی و مؤثر در تحقیقات
۲۷۶	۲- سیاست تغییر ساختاری در اقتصاد انرژی
۲۷۷	۳- سیاست گسترش مشارکت علمی هلال اسلامی، منطقه‌ای و بین‌المللی
۲۷۸	۴- سیاست سرمایه‌گذاری در فناوری‌های دفاعی و اطلاعات امنیتی
	۵- سیاست تنش‌زدایی و ایجاد همگرایی اقتصادی بین‌مرزی، اسلامی، منطقه‌ای و بین‌المللی
۲۸۰	فصل پنجم: جمع‌بندی، نتایج و پیشنهادها

۲۸۰.....	جمع‌بندی
۲۸۳.....	نتایج تحقیق
۲۸۴.....	پیشنهادهای
۲۸۵.....	سطوح سه‌گانه الگوی اقتصاد مقاومتی
۲۸۵.....	سطح حداقلی: راهبرد امنیت اقتصادی دولت
۲۸۵.....	سطح بینابینی: سیاست‌های ابلاغی
۲۸۶.....	سطح حداکثری: الگوی مطلوب اقتصاد مقاومتی پایدار
۲۸۷.....	فهرست منابع

مقدمه

تبیین اهمیت و ضرورت امنیت اقتصادی

امنیت اقتصادی مهم‌ترین شاخص توسعه‌یافتگی است. بحران‌های سیاسی، جنگ‌های داخلی و به‌ترتیب صاحبان قدرت به منافع جامعه، عواملی است که هر لحظه ضریب شکنندگی امنیت را برای سرمایه‌ها و نیروی انسانی کارآمد افزون‌تر می‌سازد. اصولاً نظام اقتصادی در هر کشور تنها بر پایه امنیت اقتصادی تحقق می‌یابد. کشورهای در حال توسعه جوامعی هستند که اولی و مهم‌ترین گام برای آن‌ها دستیابی به امنیت اقتصادی است تا در پرتو آن به یک نظام اقتصادی مطمئن برای رفقای تولید و کارایی منابع دست یافته و آن‌گاه به رفاه اقتصادی یا تقلیل کمبود کالاها و خدمات که هدف نهایی هر نظام اقتصادی توسعه‌یافته است، برسند. امنیت اقتصادی از یک‌سو هدف ذاتی نظام اقتصادی اسلام برای دستیابی به هدف غایی رفاه است، از سوی دیگر، بستری است که در آن عدالت اقتصادی، و پیشرفت اقتصادی جریان پیدا می‌کنند، و به سرمنزل مقصود می‌رسند.

امنیت کالایی عمومی است که دولت متکفل اصلی عرضه آن است. اختلال در عرضه امنیت یا ناامنی موجب عدم تعادل در تمامی بازارها می‌شود. امنیت مانع ابعاد سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، نظامی، و اقتصادی دارد. ابعاد سیاسی و نظامی امنیت تا حدی در جنگ جهانی دوم از اهمیت بسیاری برخوردار بودند، اما پس از آن به ویژه در عصر حاضر شدن امنیت اقتصادی به اندازه‌ای اهمیت یافته است که برخی به غلط استدلال می‌کنند که در حال حاضر امنیت اقتصادی تنها بعد حیاتی امنیت است.

با توجه به بحران مالی جهانی از یک‌سو، و مشکلات سیاسی داخلی ناشی از انتخابات که امکان فرار سرمایه مالی و انسانی را بیش از پیش کرده است از سوی دیگر، و با توجه به تحریم‌های شدید اقتصادی استکبار جهانی علیه ایران اسلامی از دیگر سو، لزوم توجه به ابعاد گوناگون امنیت اقتصادی و شاخص‌ها و راه‌کارهای تأمین آن بیش از پیش شده است. از منظر آیات قرآن کریم و روایات معصومین (ع) نیز این سرزمین امن است که خیرات و برکات بر آن نازل می‌شود و یکی از اهداف مهم اقتصادی در زندگی بشر امنیت اقتصادی می‌باشد.

در این راستا و در جهت تبیین سیاست‌های کلی نظام مجمع تشخیص مصلحت نظام چند مصوبه در مورد امنیت اقتصادی داشته است. یکی از این مصوبات به طور مشخص در زمینه سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی (۱۳۷۹/۱۱/۳) بوده و مصوبه دوم درباره سیاست‌های کلی تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی (۱۳۸۹/۱۱/۲۹) می‌باشد که ارتباط زیادی با موضوع امنیت اقتصادی دارد. سیاست‌های کلی اشتغال (۱۳۹۰/۴/۲۸) سومین مصوبه در ارتباط با این موضوع است. نگاهی به این مصوبات نشان می‌دهد که امنیت اقتصادی ابعاد گوناگونی دارد که هنوز در ادبیات اقتصادی موجود بررسی و تحقیق در آن به طور دقیق صورت نگرفته است. از این رو، لزوم بررسی ابعاد گوناگون این اصطلاح از منظر علم و دین و ارائه راهبردهای اسلامی در این زمینه هرچه بیشتر احساس می‌شود.

فرضیه تحقیق

فرضیه تحقیق اکثراً این است که کشف دقیق واقعیت هر نظام اقتصادی با نگرش سیستمی امکان‌پذیر است. از این رو، کشف دقیق حقیقت امنیت اقتصادی با لحاظ مکتب اقتصادی اسلام و نگرش سیستمی ممکن می‌باشد. بنابراین، فرضیه تحقیق این است که: «مکتب اقتصادی اسلام با توجه به واقعیت نظام اقتصادی در کشور راهبردی ارائه می‌کند که تلاش دارد حداکثر امنیت اقتصادی فرد، بنگاه، دولت، و محیط خارجی آن نظام اقتصادی را تحت پوشش قرار دهد».

پرسش‌های تحقیق

پرسش اصلی تحقیق عبارت است از:

اسلام در مقابل مکاتب سرمایه‌داری و سوسیالیستی چه راهبردها را برای امنیت اقتصادی ارائه می‌کند؟

پرسش‌های فرعی عبارتند از:

۱- رویکردهای متفاوت به امنیت اقتصادی تا چه اندازه بر تعاریف متفاوت از این اصطلاح مؤثرند؟

۲- تفاوت ناامنی اقتصادی با ریسک و عدم اطمینان در چه عناصری است؟

۳- امنیت اقتصادی با دیگر اهداف نظام اقتصادی اسلام از قبیل معنویت، عدالت اقتصادی،

و پیشرفت اقتصادی چه نقاط مشترک و متمایزی دارد؟

۴- شاخص‌های امنیت اقتصادی از منظر اقتصاد متعارف کدامند؟

۵- راهبردهای امنیت اقتصادی «درون‌گرا» هستند یا «برون‌گرا»؟ (از نظر نحوه بهره‌برداری از منابع و بازار داخلی)

۶- راهبردهای امنیت اقتصادی به «رشد متعادل» توجه دارند یا «رشد نامتعادل»؟ (از نظر تعادل رشد بخش‌های اقتصادی)

۷- مبنای عقیدتی و اخلاقی امنیت اقتصادی کدامند؟

پیشینه تحقیق

دو مقاله انگلیسی معتبر مربوط به بیست سال پیش منشأ ورود این مباحث به ایران بوده، یک فصل از کتاب «چه تغییر امنیت ملی» به امنیت اقتصادی پرداخته است. بعد از آن کتاب «امنیت اقتصادی» از چشم‌انداز امام علی (ع) محل رجوع بسیاری شد. اخیراً دو کتاب درباره امنیت اقتصادی در ایران از دو مرکز پژوهش‌های مجلس منتشر شده و چند مقاله نسبتاً خوب هم در این موضوع در مجلات و همایش‌های توسعه امنیت اقتصادی وجود دارد. دو کتاب «نظام اقتصادی اسلام» و «نظام ادب» علوی نیز مباحث پراکنده‌ای درباره امنیت اقتصادی از دیدگاه اسلام ارائه کرده‌اند. اما نوآوری این تحقیق نسبت به دیگر تألیفات آن است که در بخش اول تعریف جدید، و ساختار جدید برای شاخص‌های امنیت اقتصادی ارائه کرده و برای تبیین راهبردهای مکاتب سرمایه‌داری و سوسیالیسم به‌بندی نوینی عرضه کرده و تفهیم و تفهم را آسان نموده است. در بخش دوم کتاب نیز ضمن نقد دیدگاه اقتصاددانان مسلمان مبنای عقیدتی و اخلاقی امنیت اقتصادی را تبیین نموده که به این مطالب جدید است. راهبرد امنیت اقتصادی اسلام هم مطلب جدیدی است که با تأیید واقعیت‌های سیستمی و حقیقت مکتب اقتصادی اسلام استنباط شده است.

روش تحقیق

در استنتاجات قرآنی، حدیثی و فقهی مطابق روش حوزوی عمل می‌شود. در مباحث اقتصادی به روش تحلیلی - استنتاجی عمل خواهد شد. روش تحقیق در مرحله گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای است.

ساختار تحقیق

در این تحقیق، با استفاده از ادبیات موجود امنیت اقتصادی و راهبردهای آن در اقتصاد

متعارف و اقتصاد اسلامی بررسی می‌شود. سپس ضمن نقد و بررسی، دیدگاه مختار در مورد مفهوم، مبانی، نهادها، سازمان‌ها، و راهبردهای امنیت اقتصادی از منظر اسلام تبیین می‌شود. بنابراین، ساختار تحقیق از دو بخش تشکیل می‌شود:

بخش اول: امنیت اقتصادی در اقتصاد متعارف

فصل اول: تجزیه و تحلیل تحول مفهوم امنیت و امنیت اقتصادی

فصل دوم: تجزیه و تحلیل شاخص‌های امنیت اقتصادی

فصل سوم: تجزیه و تحلیل راهبردهای امنیت اقتصادی

بخش دوم: امنیت اقتصادی در مکتب اقتصادی اسلام

فصل اول: امنیت اقتصادی از نگاه اقتصاددانان مسلمان و انتخاب تعریف منتخب

فصل دوم: جایگاه امنیت اقتصادی و ارتباط با سایر اهداف (معنویت، پیشرفت اقتصادی، و عدالت اقتصادی)

فصل سوم: مبانی اخلاقی امنیت اقتصادی

فصل چهارم: راهبردهای امنیت اقتصادی از دیدگاه اسلام

فصل پنجم: جمع‌بندی، نتیجه و پیشنهادها

در پایان این مقدمه، از تلاش‌های محققان و محققان ناممانه ناظران محترم این تحقیق حجج اسلام آقایان مرحوم دکتر محمدنقی نظریور و دکتر مجید رضایی دوانی که راهنمایی‌های مفیدی برای تکمیل و اتقان این اثر ارائه کرده‌اند کمال تشکر را ابراز می‌کنم. بدیهی است نقائص و کمبودها به مؤلف برمی‌گردد. همین‌طور از مجمع تشخیص مصلحت نظام کمیسیون مطالعات اسلامی و کمیته اقتصاد و مدیریت اسلامی به‌خاطر اعتمادی که به این کتاب جهت تحقیق در موضوع پیچیده و مشکل «امنیت اقتصادی» نموده‌اند سپاس گزارم.

ناصر عابدی؛ بهمن ۱۳۹۷